

11/3/04

**MINISTERIEEL BESLUIT HOUDENDE
BESCHERMING ALS MONUMENT, STADS- OF DORPSGEZICHT**

**DE VLAAMSE MINISTER VAN BINNENLANDSE AANGELEGENHEDEN,
CULTUUR, JEUGD EN AMBTENARENZAKEN,**

Gelet op het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij decreten van 22 februari 1995 en 8 december 1998;

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, gewijzigd bij bijzondere wet van 8 augustus 1988, inzonderheid artikel 6, § 1, I, 7 ;

Gelet op het besluit van de Vlaamse regering van 10 juni 2003 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse regering, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 29 augustus 2003;

Gelet op het ministerieel besluit van 13 november 2002 houdende ontwerp van lijst van voor bescherming vatbare monumenten, stads- en dorpsgezichten;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen van 04 december 2003,

BESLUIT :

Artikel 1. Wordt beschermd, overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 3 maart 1976, gewijzigd bij decreten van 22 februari 1995 en 8 december 1998:

Wegens de historische en sociaal-culturele waarde:

- als monument:

de Achelse Kluis , gelegen te
Hamont-Achel (Achel), De Kluis 1;

bekend ten kadaster:

Hamont-Achel, 2e afdeling, sectie 4, perceelnummer(s) 1207C, 1210C(DEEL), 1229C, 1241D, 1245X, 1252A2, 1261D, 1264G, 1267A2, 1267B2, 1267V, 1267Z.

Art. 2. Het algemeen belang dat de bescherming verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd:

De historische waarde wordt als volgt omschreven:

In 1656 stichtten katholieken uit Waalre, Valkenswaard en Schaft een oratorium te Achel. Een bijhorende kluis volgde in 1686 door toedoen van Petrus Wijnants van Eijnatten uit Eindhoven. Bijna alle gebouwen van de hermitage werden in 1716 door brand vernield. In de periode 1734 - circa 1765 werd het klooster heropgebouwd. In 1798 volgden de opheffing en onteigening van het klooster, waarop de gebouwen werden verpacht en deels werden afgebroken. Een nieuwe fase brak aan in 1845 wanneer de trappisten van Westmalle het goed aankochten. In 1885-86 bouwde architect P.J.H. Cuypers een neogotische kerk. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd er op Nederlands grondgebied een noodklooster opgericht, dat circa 1926 door architect Jos Ritzen werd omgebouwd tot een kapel van O.-L.-Vrouw Middelaes. In september 1944 werd de oude broederskerk door de Engelsen zwaar beschadigd. Na de vijandelijkheden werden de vooroorlogse plannen voor de bouw van een nieuwe abdij heropgenomen. In de periode 1945-49 werden twee kloostervleugels gebouwd naar ontwerp van architect Ritzen. De oude eremietengebouwen werden jammer genoeg in 1973-74 afgebroken.

De historische, in casu architectuurhistorische waarde wordt als volgt omschreven:

Van het in 1656 opgerichte oratorium, een grenskapel in vakwerk, werden in 1955 de grondvesten teruggevonden, die wezen op de typische kenmerken van een Kempense driebeukige schuur.

Van de eremietentijd rest heden enkel nog de kapel van 1734-36. Het betreft een sober laatbarok gebouw. Deze kerk werd bij de bouw van de huidige neogotische abdijkerk ten oosten ingekort, waarbij de driezijdige sluiting verdween.

De neogotische kerk van P.J.H. Cuypers, opgericht in 1885-86, is een voor België zeer uniek voorbeeld van deze belangrijke Nederlandse architect en restaurateur. Het betreft een rationele architectuur, in navolging van de ideeën van Viollet-le-Duc, waarin ook invloeden van de Duitse en Engelse neogotische beweging zijn verwerkt.

De uitzonderlijke verdienste van Ritzens architectuur ligt in het effectloze karakter ervan. Robuste muurvlakken worden spaarzaam door spitsboogvensters doorbroken. De interne ruimtewerking is sober en ter zelfder tijd innemend.

De overige abdijgebouwen uit de negentiende en twintigste eeuw, gaande van de poortvleugel, het gastenhuis, de werkhuizen en de voormalige stallingen tot het oud kapittel, alsook de toegangspoort, de ommuurde moestuin, de "barakkenkapel" en het nieuwe kerkhof, verrijken elkeen de Achelse site en vervolledigen het beeld van het eeuwenlange religieuze leven aldaar.

De socio-culturele en volkskundige waarde wordt als volgt omschreven:

De Achelse Kluis vormde in zijn beginperiode een kleine community van eremijten die de moeras-, bos en heidegronden aan beide zijden van de Zuidelijke en Noordelijke Nederlanden ontgonnen. Ze deden aan landbouw, herbergden pensionarissen, verzorgden krankzinnigen en gaven onderwijs aan jongens uit de omtrek. Vanaf de aankoop door de trappisten werd, naast de traditionele landbouwactiviteiten, de bouw van de nodige werkplaatsen aangevat. O.m. de smederij, de timmerwerkplaats en het washuis stonden in voor de behoeften van de eigen kloostergemeenschap. Vanaf de stichting van de priorij in 1846 tot ongeveer 1910 werden er bovendien coniferen gekweekt voor de verkoop. De bierbrouwerij, die bedrijvig was van 1850 tot kort voor de Eerste Wereldoorlog, werd recent heropgestart. In de periode 1858-1896 werd er tevens aan wijnbouw gedaan. Ook de in 1861 geïnstalleerde koperslagerij, smederij en timmerwerkplaats waren niet enkel voor intern gebruik bedoeld, maar leverden ook bij voorbeeld brandspuitwagens voor de omliggende gemeenten. Tussen 1884 en 1914 werden de wateringen aangelegd en uitgebaat. In 1947 werd in de de Achelse Kluis de uitgeverij *Sinite Parvulos* opgericht.

Art. 3. Met het oog op de bescherming zijn van toepassing:

- A. De beschikkingen van het besluit van de Vlaamse regering van 17 november 1993 tot bepaling van de algemene voorschriften inzake instandhouding en onderhoud van monumenten en stads- en dorpsgezichten (Belgisch Staatsblad 10 maart 1994).

Brussel, 01-03-2004

Vlaams minister van Binnenlandse Aangelegenheden,
Cultuur, Jeugd en Ambtenarenzaken,

Paul VAN GREMBERGEN